

ma. Baski posjeduju velik broj raznih varijanata mačevnoga plesa, gotovo sve ono što se pleše u Evropi, a djelomično i izvan nje. Nije nikakvo čudo što poznaju više vrsta **moreške**, jer je ona proistekla iz susjedne Aragonije. Nisu im međutim nepoznati ni lančani plesovi s mačevima, pridošli iz Srednje Evrope. To su isti oni plesovi koji su se zadržali i u nas na Korčuli (uz morešku) i Lastovu. Baskijski pokladni plesači sa sabljama čak i likom liče na lastovske pokladare s karakterističnim uresom glave. Od srednjoevropskih pokladnih utjecaja i plesnih običaja u baskijskom su se folkloru odrazili i plesovi s vrpcama (**Bandltanz**), a ti su se plesali i u našoj alpskoj sferi pa i u jadranskoj, primjerice na Visu. Pokladni plesači jahači, na konjima lutkama, poznati i u Srednjoj Evropi i na Mediteranu, prisutni su i u baskijskom folkloru. Baski poznaju i **lančane plesove s obručima**, koji su zajedno s lančanim mačevnim plesovima došli u Baskiju, a koji su se kao modna novost širili Evropom od XIV stoljeća dalje. U XV stoljeću već ih nalazimo i u Dubrovniku, a nešto kasnije u Istri kao **ballo della verdura**. Potom se učestalo javljaju uz moreške i u našim dalmatinskim gradovima pod imenom **cerchiate**.

Zbog svega toga, a i iz drugih razloga, ova je knjiga veoma važna za istraživače našega folkloru, posebice i zbog obilne komparativne građe koja se tiče pokladnih običaja.

Jedno je poglavlje posvećeno starim baskijskim narodnim instrumentima, a na kraju je priložen folkloristički atlas s popisom svih godišnjih priredbi. U tom je atlasu popisano svako mjesto i navedeni svi sadržaji koji se na određene dane tamo odvijaju. Bibliografija vezana za sadržaj knjige također je pridodana.

Ivan Ivančan

Grażyna Dąbrowska, Taniec ludowy na Mazowszu, Polskie Wydawnictwo Muzyczne. Z prac Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1980, 264 str.

Monografija je bogato ilustrirana fotografijama, crtežima, notama i kinetogramima. Knjiga je pisana poljskim jezikom i velika je šteta što ima samo kratak engleski sažetak.

U uvodu autorica daje pregled izvora iz kojih su crpljeni povijesni podaci o pojavi, razvoju i vezama narodnih plesova na teritoriju Mazowsza, s ostalim poljskim plesovima. Prilaže zatim niz geografskih karata iz kojih se vide granice teritorija Mazowsza u raznim povijesnim fazama, lokaliteti na kojima su istraživanja vršena, rasprostranjenost pojedinih kulturnih elemenata i drugo.

U posebnoj poglavlju daje se klasifikacija plesova Mazowsza. Kasnije, pri opisivanju pojedinih plesova i njihovih varijanata, ova će klasifikacija poslužiti za sistematsko prikazivanje pojedinih tipova plesova. Pri tom će dominirati podjela prema broju sudionika plesa i njihovom međusobnom odnosu.

Velika je pažnja posvećena kronologiji javljanja i zadržavanja pojedinih plesova i grupa plesova na području Mazowsza. Autorica posebno uvažava mišljenje K. Moszynskog o tome da su kola (korowody), neki solistički plesovi i oni parovni plesovi pri kojima partneri nisu blisko vezani, vjerojatno najstariji oblici plesanja u tom kraju.

Istražujući i objašnjavajući funkciju narodnih plesova, autorica posebno ističe njihovu obrednu namjenu, a svatovski običaj naročito pažljivo analizira.

G. Dąbrowska potom piše o organizaciji plesnih zabava, plesnom repertoaru, o prilikama za ples, o sviračima i njihovoj ulozi pri odvijanju plesnih zabava. Autorica ne zaobilazi niti novu funkciju plesnog folkloru, njegovu današnju primjenu na sceni, posvećujući određenu paž-

nju »folklorizmu«, spominjući autore i navodeći njihova djela u kojima se o tome govori više.

Opisujući pojedine plesove, G. Dąbrowska najprije daje osnovne podatke o tome gdje je ples zapisan i kada, tko ga je izvodio te uz kakvu glazbenu pratnju. Slijede muzički zapis i kinetogram pa eventualni stihovi pjesama ako se uz ples i pjeva. Nekim primjerima dodan je i crtež plesnog prostora, pozicijske situacije plesača a i njihovo eventualno kretanje po prostoru. Knjiga predstavlja veoma pregledno štivo za one koji poznaju Labanovu kinetografiju. Samo kod pojedinih plesova pridodan je i opis riječima, te ga mogu razumjeti i oni koji ne poznaju kinetografiju. To je možda i jedina zamjerka knjizi. Pisana je gotovo isključivo za stručnjake znanstvenike, a manje se njome mogu poslužiti praktičari, oni koji se bave scenskom primjenom folkloru.

Djelo završava obilnom bibliografijom, tabelama koje na veoma jednostavan način ilustriraju klasifikaciju plesova Mazowsza prema glazbi, ritmu, sudionicima i funkciji plesova, te indeksima kazivača i plesova.

»Taniec ludowy na Mazowszu« daje obilje komparativne građe svim onima koji se bave narodnim plesovima većeg dijela Evrope. Djelo Grażyne Dąbrowske predstavlja prvorazredan etnokoreološki pothvat i do sada je najbolja knjiga iz poljske literature te vrste. Ona može poslužiti kao uzorak svakom znanstveniku koji piše knjige s područja etnokoreologije.

Ivan Ivančan

Janez Bogataj, Mlinarji in žagarji v dolini zgornje Krke, Izd. DITC — tozd Časopis Dolenjski list Novo Mesto, Znanstveni inštitut filozofske fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, Dolenjski muzej Novo Mesto, Novo Mesto 1982, 192 str.

Već je sam naslov ove knjige indikativan. Riječ je o **mlinarima i**

pilarima, a ne o **mlinovima i pilarnama**. U žarištu su autorova interesa, dakle, ljudi a ne predmeti. Svoju je orijentaciju, kakva danas prevladava među mladim slovenskim etnologima, autor i objasnio u uvodnom poglavlju. Smatrajući da je proučavanje predmeta — što je bilo karakteristično za raniju etnologiju — onemogućilo istraživanje njihove uloge u svakodnevnom životu, založio se za usmjerenje koje bi u prvom redu istraživalo čovjeka kao stvaraoca kulturnih pojava i nosioca kulture. I mlinarima na gornjoj Krki, čija se djelatnost u našem vremenu sve više gasi, ne pristupa sa željom da osvijetli još jedan među reliktima kulturne baštine, već ih promatra kao određenu društvenu skupinu vlastitog životnog stila, ali istodobno i u interakciji prema cjelokupnoj zajednici.

U svom načinu izlaganja autor mlinarsku i pilarsku djelatnost ne promatra izdvojeno, već je ugrađuje i u vremenski kontinuitet i u prostorni kulturni kontekst. Stoga mu se poglavlje što slijedi nakon uvodnoga sastoji od pregleda razvoja mlinarstva i pilarsstva u Sloveniji (najraniji tragovi sežu u 9. st.), da bi u sljedećem ocrtao gospodarske i društvene uvjete koji su u krajevima oko gornje Krke bili od značenja za ovu djelatnost. U tom opširnom pregledu, osim topografije i gospodarskih karakteristika regije, autor je iznio osnovne značajke načina života stanovnika Suhe krajine i doline Krke, sadašnje privredno stanje, socijalna kretanja, proces deagrarizacije i urbanizacije i dr. Tu nas upoznaje s postojećim fondom mlinova i pilana, koje je prikazao tabelarno. Kombinirajući na tabelama i grafikonima nekoliko vrsta podataka — kako o objektima tako i o njihovim vlasnicima i korisnicima — izbjegao je deskripciju pojedinačnih objekata i čitaocu omogućio uvid u već sistematiziranu građu.

Tek nakon ovih pregleda razmatra osnovnu temu: način života mlinara i pilara uz Krku, kakav se odvijao u razdoblju od početka 20. st.